

Den individuelle pædagogik

AF BENTE KROG

Da jeg startede indenfor området i januar 1985 var der stort set ingen lovgivning på området. Det var underlagt fritidsundervisningen lidt på vilkårlig vis. I dag er situationen en anden.

Lov nr. 487 af 1. juli 1998 om undervisning i dansk som andetsprog for voksne udlændinge m.fl. og sprogcentre lyder som følger:

§1. Formålet med undervisning i dansk som andetsprog er, at voksne udlændinge på baggrund af deres sproglige og kulturelle forudsætninger tilegner sig viden om og færdigheder i at forstå og anvende dansk. Undervisningen skal fremme deltagerne aktive brug af sprog, og den skal udvikle deres bevidsthed om dansk kultur og herigennem medvirke til, at de kan fungere i det danske samfund.

Stk 2. Undervisningen skal give deltagerne mulighed for at opnå almene forudsætninger for fortsat uddannelse og almene kundskaber, som er relevante i forhold til arbejdslivet, og som styrker deltagerne aktive medvirken i det danske samfund.

Kort sagt: De skal have undervisning i dansk, dansk kultur og danske samfundsforhold i en sådan grad, at de er i stand til at fungere som borgere i dette land.

Lovgivning eller ej så er det stort set de samme mennesker, jeg har mødt gennem tiderne, og indstillingen hos dem til at blive integreret er også den samme.

Forskellen er, at der kommet en større bevågenhed fra det danske samfund.

VILJEN OG TILLIDEN

Viljen til integration skorter det ikke på. Det ville også være underligt, hvis man tager de store beslutninger i betragtning, der må være blevet taget, inden man har valgt at lande her.

Alt det som man har måttet sige farvel til. Det trygge såvel som det utrygge, men dog kendte. Ikke mindst det utrygge for flygtninge. Selvom det har været en kaotisk situation, de har befundet sig i, så har det dog været vante omgivelser.

På et eller andet tidspunkt sidder de så i en klasse sammen med 10-15 andre medkursister fra alverdens lande. Hvis man er heldig, er der en, man har et fælles sprog med. Man har ikke nødvendigvis tilliden til, at man kan støtte sig til vedkommende i indlæringen .

Bedst af alt er det, når det kommer fra læreren selv, for så må det være korrekt!!!!

For at opnå en vis fluency i sin mundtlige kommunikation kræver det, at man får opøvet og brugt sproget i et rimeligt omfang. Med læreren kan de kun opnå 5-10 minutters individuel samtale pr. undervisningsgang. Derfor er det overordentligt nødvendigt, at kursisterne bruger hinanden som øvelsespartnere i denne proces. Her er der selvfølgelig en risiko for en vis ukorrekthed. Derfor er det vigtig, at læreren skaber nogle rammer, som kan bruges som støtte i et læringsrum.

Samtidigt er det vigtig at markere, at det er op til dem såvel som til læreren at have ansvar for, at der foregår en læring, så en indlæring kan finde sted .

Dette kan være en stor overvindelse for en del kursister, idet det oftest er en ny form for pædagogik for dem at indgå i. Det er en ukendt situation, og særlig det utrygge slår dem ofte ud. Dette medfører ofte, at man som lærer er nødt til at starte et sted, hvor de kan nikke genkendende til skoleformen og så efterhånden lade processen skride frem, så man ender i en indlæringsform, som styr-

ker tilgangen til at skulle begå sig som borger i et demokratisk samfund.

Hvilket vil sige at kunne være opsøgende, selvstændig, udadvendt og indgå i gruppearbejde. Man skal bruge hinanden som sparringpartnere og samtidig have tilliden til dette system.

PÆDAGOGISKE TILTAG

Jeg bliver ofte spurgt af seminariepraktikanter, hvilken pædagogik jeg bruger i min undervisning! Dette undrer mig altid. Alt afhængig af situationen og præmisserne. Der er ikke en bestemt form for pædagogik, man kan bruge til alle. Der vil altid være individuelle hensyn at tage.

Jeg bruger den individuelle pædagogik. Helt afhængig af den enkelte persons ressourcer, baggrund og nuværende situation. Hver kursist sin pædagogik.

Altid med bevidstheden at jeg står overfor et voksen menneske med lige så meget livserfaring, viden og indsigt som jeg, men ikke nødvendigvis den samme. Eksempelvis den midaldrende analfabetiske kursist, som først skal finde ud af, hvad det er at gå i skole, holde på en blyant, lære at bruge den, tage det danske sprog i brug udfra de redskaber, der er i dennes besiddelse, bearbejde sproget intellektuelt, oprette et register i sit indre til opbevaring. Alt dette må siges at være en kolossal proces i sig selv.

Samtidig eller senere konstaterer vedkommende, at det danske samfund anser ham / hende for kulturel gammel. Dvs. det er ikke særlig realiserbart, at vedkommende kommer ud på arbejdsmarkedet. Stadig et voksent menneske med en viden, indsigt og et erfaringsgrundlag, som har krav på en ligeså stor respekt som ethvert andet menneske.

Som den 83-årige somalier der insisterede på at komme på kursus for at lære dansk. Vedkommende havde et rimeligt netværk,

som han kunne gøre brug af, men ville klare sig selv, som han havde gjort hele sit liv og ikke være afhængig af tolke eller andre .

Så er der selvfølgelig også de unge veluddannede, der er i gang med at gøre deres livserfaringer, men som så igen har andre problemer. Hvilken vej skal de gå, er der i det hele taget job til dem som nydanskere i vores land. Hvorfor lære dansk som kun tales af 5 mill. mennesker, måske hellere engelsk.

Det kan være svært, og jeg har da også oplevet, at nogen har takket af og rejst tilbage eller til et andet land, hvor der var større muligheder for at få et job.

BETINGELSER FOR LÆRINGSMILJØ

Fælles for alle er det bydende nødvendigt, at læreren prøver at skabe et trygt læringsmiljø (professionelt), hvor kursisterne føler sig afslappede og trygge ved, hvad det er, der skal foregå. Desuden skal der ofte overvindes en vis skepsis for at der virkelig kan finde en læring sted på disse præmisser.

I deres ofte kaotiske følelsesmæssige tilstand oplever jeg også, de ikke selv synes, at de kan tillade sig at lade være med at spekulere på alle deres øvrige problemer udover danskindlæringen. Dertil prøver jeg at overbevise dem om, at her kan de pausere fra det øvrige, og når de har fri, kan de beskæftige sig med de øvrige problemfelter, de må have, og at det er legalt at gøre det sådan. Måske kan sproget blive et middel til at kunne løse nogle af de øvrige problemer.

FASER I INTEGRATIONEN

En ting som er ens for dem, men føles unikt for enhver af dem, er, at de alle har problemer og ofte flere end de fleste danske borgere. At indgå i en integration, som indvandrere mere frivilligt end for flygtninge, som er blevet tvunget ud i det for at overleve, gør, at de

gennemgår en del positive og negative faser, som på forskellige niveauer påvirker dem markant. For nogle er det sværere end for andre at skulle indordne sig i et ganske anderledes samfundssystem. Selv de der er kommet til landet af kærlighed, måske ikke specielt til Danmark, men de tilgifte fra Europa, som på mange måder har fælles kulturelle og samfundsmæssige træk, bliver næsten altid også slået psykisk ud på et eller andet tidspunkt.

Fælles for dem alle er, de skal skabe en ny form for identitet. En kursist, en syrer som er blevet tysk statsborger og har arbejdet 10 år i Tyskland som selvstændig, og er kommet til Danmark til dels frivilligt pga. familiemæssige årsager, sagde :

“Her er jeg ingenting.”

Selvom man kunne sige, at han stadig er ægtemand, far, en selvstændig person, men alt sammen i uvante omgivelser og vigtigst af alt for ham hans jobsituation, som ser tvivlsom ud.

Dette er nok meget rammende for hele voksengruppen af nye tilflyttere, idet ens arbejdsidentitet fylder utroligt meget og påvirker hele ens øvrige identitet.

Lægen Esther Møller, nu pensionist, skriver i sin erindringer, at hun, selv som læge, må erkende, at uden sit job mister man sit selv-værd. Selv med hendes indsigt i den menneskelige psyke må hun konstatere dette. Hun er endda i sit eget land.

AT FØDES IGEN

Der er ingen tvivl om, som Omar Dhahir, cand.negot., Odense Universitet, siger, at en genfødsel må finde sted, hvis en integration skal lykkes.

En tilflytning til ny kultur og nyt sprog indebærer, at man er fra-taget alt, hvad ens identitet er bygget op på, og derfra er man så nødt til at bygge en identitet op med en blanding af det gamle og det nye for at blive et helt menneske.

Det drejer sig om tre faser:

1. fase. Fra selvet til samfundet

Her opleves en stor positivitet i forhold til egne værdier. Der er en åben og positiv holdning til alt det nye, som dog senere ofte bliver meget negativ.

2. fase. Nyt syn på sin kultur

Her er der en indre monolog, hvor man på et eller andet plan er i en analyse.

En afvejning af egen kultur overfor den nye kultur og forsøg på af accept af hinanden. Ens selvopfattelse og verdensbillede krakelerer.

3. fase. Reinkarnationen

Man finder egen ro ofte med forudgående depression.

Konklusion: For integrationen eller genfødsel i Danmark lykkes, må der etableres en respekt for den kulturelle tradition i det danske samfund med mulighed for udfoldelse, ytring, og for at være sig selv.

Omar Dhahir ser Danmark som en skole, hvor man lærte at kende sig selv, at være sig selv, og lade ens medmennesker være i fred.

At nå dertil giver selvfølgelig ofte en del frustrationer. Derudover har man så ikke et sprog, hvor man overfor sine nye omgivelser kan give udtryk for disse.

Ingen tvivl om at i ens identitet fylder modersmålet meget. Det er følelsernes sprog, som udgør ens sjæl. Det som udgør ens intellektuelle følelsesmæssige refleksioner, eller som ens intellekt er bundet op på. Modersmålet er, kunne man sige, førstesjælen. Hver gang man tilegner sig et nyt sprog, især som sit nye lands sprog, får man en ny sjæl, men dette sprog vil altid rangerer lavere end modersmålet. For at man ikke skal blive skizofren må en sammen-

blanding finde sted. Angsten for at miste sit modersmål, sin kultur og sin identitet kan så opstå.

For mange er det ikke det første sprog udover deres modersmål, de skal tilegne sig, heller ikke det andet, det tredje eller fjerde. Eksempelvis den litauiske pige, som har lært russisk i skolen, som hun talte med naboen hjemme, og engelsk som fremmedsprog. Hun kommer her til Danmark for at blive gift med en dansk statsborger, som i øvrigt kommer fra Iran, med hvem hun taler engelsk. Dansk går hun til med ildhu, tilegner det sig hurtigt arbejdsomt og motiveret. For hendes integration rangerer engelsk og dansk lige nu lige højt. Engelsk i hjemmet og dansk udenfor. En meget dygtig og målbevidst kursist med en klar plan for sin fremtid her i Danmark, men hvad bliver dansk for hende. Et arbejdsprog.

Modersmålet hun vil give sit evt. barn vil være litauisk, så dette barn har en mulighed for at være i kontakt med hendes familie. Faderen vil muligvis lære det farsi, mens barnet med støtte fra forældrene vil lære dansk fra de ydre relationer og offentlige institutioner.

Svært kan det være, som den libanesiske kursist og mor må erkende. Hendes drenge er væk fra klokken halv otte til klokken halv fire fra hjemmet og taler dansk hele dagen, også når de kommer hjem. Indimellem taler hun også dansk med dem, da deres arabiske kunnen ikke er stor. Derved mister de deres rødder og har svært at forstå, hvad der tales om, når de er sammen med den øvrige arabiske familie. Dette kan give disse børn rodløshed og evt. problemer i deres fremtid i processen med at finde deres jeg.

NYT LAND – NY KULTUR – NYT JEG

For mange indebærer det også, det at tilegne sig et nyt sprog, en angst bevidst eller ubevidst for at miste ens jeg / identitet, hvis man helt og holdent overgiver sig til et helt nyt sprog, hvilket, mener

jeg, ofte kan aflæses på accenten, Jo større fastholdelse, jo større accent. Ligesom man kan høre på vores danske dialekter.

Denne angst hører sammen med, at sproget har en stor kulturbærende funktion. Det kan være meget krævende at forsøge på at finde meningen "mellem ordene" for at kunne udtrykke sine følelser og holdninger.

"Vil du te" sagde den russiske kursist til sin fynske danske mand og kunne ikke forstå, at han altid sagde nej. Når hun så havde lavet teen, så ville han gerne have den, indtil det blev afklaret, at han troede, at hun spurgte, om hun skulle flytte sig, så han kunne komme til.

Små misforståelser pga. udtale, grammatik og forventninger til hinanden. Denne 54-årige kursist havde i løbet af et år selv tillært sig et dansk, så hun kunne føre udmærkede rimelige samtaler med sin mand og naboer i den lille fynske landsby, de bor i.

SKOLE IGEN

Midt i denne enorme proces som det er at tilegne sig et nyt sprog (og man arbejder min. 15-18 timer om ugen bare på kursusstedet) betragter nogle det også som en leg. Eksempelvis den russiske kursist, som har en lang karriere bag som russisklærer i sit hjemland og besidder en stor kærlighed til sprog og dets udtryksmuligheder, en ægte "lørner".

Nogle betragter det som en arbejdsplads. Hvis blot jeg er der hver dag og til tiden, så kan ingen forlange mere af mig. Som et kontant stykke arbejde, som den tyske statsborger med et langt arbejdsliv bag sig, et arbejde som det at lære at beherske et stykke værktøj for sit videre forløb i DK. Jeg tror desværre, han har opgivet og er rejst hjem pga. presset.

Hvis man kan sige noget generelt om alle disse udlændinge, så føler de sig alle sammen individuelt begrundet til at være her. Det

er svært, i deres egne faser i krisen, som opstår i forbindelse med at skulle blive integreret i et nyt samfund, at kunne se, at de måske kunne bruge hinanden i denne proces.

Dette kræver et psykisk overskud, hvilket desværre ikke altid er til stede i denne proces.

Stort set alle kæmper hårdt for at opnå kompetence udover det sprogmæssige for at kunne begå sig som borger i det danske samfund. Dette kræver også en samfundsmæssigt indsigt og en kulturel forståelse af det danske samfund.

For de fleste er det mange år siden, de har siddet på en skolebænk, og de har ofte været udsat for et ganske andet skolesystem end det danske. Ofte det der kaldes den "sorte skole". Så bare processen ved at indgå i vores danske mere demokratiske indlæringsprocesser, hvor der er fælles ansvar mellem kursist og lærer for at en læring finder sted, er en kulturel overskridende proces.

PRÆMISSER FOR INDLÆRING OG SAMEKSISTENS

At skulle se hinanden som læringspartnere er ikke altid så ligetil.

Dette kræver

1. En stor tillid til hinanden.
2. Ikke mindst en humoristisk sans.
3. Ikke være bange for at tabe ansigt, da man tit kommer til at sige noget nonsens eller ufrivilligt komisk.
4. Talentet at kunne grine med hinanden og *ikke* af hinanden er en givtig del af læringsprocessen.

Der finder en større indlæring sted i en afslappet, tillidsfuld og rar atmosfære, hvilket i øvrigt burde sige sig selv.

Præmisserne for at opnå dette er ikke altid ligetil. Da det er multikulturelle klasser, er det meget forskelligt, hvad der er en god tone. Tysses der på en mellemøstlig kursist vil denne føle sig behandlet

som en hund. Vedkommende vil føle sig meget nedladende og meget respektløst behandlet. Når en asiat bøvser efter et godt måltid for at vise tilfredshed og ros, virker dette meget stødende på de fleste andre kursister. Når kursister, der har opnået et meget afslappet og slangagtigt sprog, mellem andetsproglærere også kaldet for café-sprog, siger: "Åh, hold kæft" for at slå noget hen i sjov, vil det for andre kursister, som ikke har samme indsigt i sprogets mangfoldighed, virke meget provokerende.

SPROGBEHERSKELSE OG KULTUR- OG SAMFUNDSINDSIGT

Sproget er kulturbærende, og kultur er ikke entydigt i alle omgangskredse. Fra skolemiljøer til arbejdspladser til en bygningsarbejdsplads til en bankarbejdsplads. Den spanske kursist, der havde arbejdet nogle år på SKANSKA, havde et forrygende arbejdspladssprog, som virkede meget stødende på de øvrige kursister og såmænd også på læreren. Dette var han ikke altid selv klar over, og det gav nogle sammenstød i klassen.

Det at lære sproget er også at finde ud af, hvad man kan sige til hvem og hvor:

- I forhold til sin chef
- sine kollegaer
- sin bankrådgiver
- sine venner
- offentlige kontorer
- uforpligtende samvær
- etc.

Derudover er der alle de uskrevne regler, huske at sige tak for mad, tak for i aften, det var hyggeligt, tak for sidst, komme til tiden, det akademiske kvarter, møde til tiden på sin arbejdsplads, men ikke nødvendigvis starte med det samme, men endelig møde til tiden,

at overholde fælles akkorder på en arbejdsplads og ikke overskride dem i sin tjenstvillighed.

Dansk er selvfølgelig vigtig at kunne beherske for at opnå et større selvværd og en større selvstændighed for derved bedre kunne begå sig i det danske samfund. Der er også mange andre facetter af integrationen, som ikke bare opnås ved at kunne beherske sproget.

Det er det, man oplever som lærer i dansk som andetsprogs-lærer: udover at skulle undervise i dansk, skal man også undervise i danske samfundsforhold og dansk kultur ikke mindst.

Hvor det samfundsmæssige er mere definerbart og overskueligt, så står det kulturelle tilbage som det modsatte, men ligeså vigtigt for en integration.

Der skal finde en indsigt og en forståelse sted for det enkelte individ, for at vedkommende har en chance for at kunne fungere på rimelige vilkår i samfundet. Med dette mener jeg ikke, at en total omvendelse som dansker skal finde sted. Den enkelte tilegner sig de elementer, som vedkommende kan harmonere med sit *Jeg*. For de fleste ser jeg det også som en støtte, ikke blot til dem selv, men også i høj grad for disses kommende generationer, hvis integrationsmuligheder vil blive mindre komplicerede end den første generations.

I det hele taget ser jeg det også som mulighed for en blomstring af mangfoldighed i det danske samfund.

BENTE KROG INDVANDRERLÆRER. LÆRUDDANNET 1984 MED LINJEFAGENE DANSK OG HISTORIE OG MED VOKSEN PÆDAGOGISK SPECIALE. HAR ARBEJDET MED DANSK SOM ANDETSPROG SIDEN 1985. LEDERUDDANNET. DELTAGET I DET 2-ÅRIGE EFTERUDDANNELSESKURSUS PÅ DLH INDEN FOR OMRÅDET. HAR SIDEN 1988 ARBEJDET SOM PROJEKTMAGER, VISITATOR OG LÆRER PÅ SPROGCENTRET AOF-ODENSE. BESKIKKET CENSOR PÅ ALMENPRØVE 2.